

የብዙዎች አንደበት በተዘጋበት ፤ ፍርሀትና ልቅሶ በሰፈነበት ዘመን ብዕሩን በማቅናት ያንን ቀውጦ ግዜ በብዕሩ የዳሰሰ ኢትዮጵያዊ ጸሀፊ ቢኖር በዓሉ ግርማ ነው። ይህ ብዕር የደለደመው አንደበቱም የተዘጋው ሀሙስ የካቲት 24/1976 ዓ/ም ከቀኑ 11:30 ከቤቱ ከወጣ በኋላ ተመልሶ ቤተሰቦቹን ማየት ሲሳነው ሲሆን። ህይወቱ እንደ ብዕሩ ዛሬም ሚስጥር ሆናለች። በጊዜው የነበረው መነግስት እጁ እንደሌለበት ለማሰተባበል የማፈላለጉ ስራ እንዲቀጠል ለይስሙላ ቢያዝም ከመንግስት የተደረገ ምንም ጥረት አልነበረም። በቤተሰቦቹ ክትትል በእለቱ ይነዳው የነበረው መኪና በደብረዘይት መንገድ ቆሞ የተገኘ ሲሆን ይህን እውቅ ፀሀፊ ምን እንድብላው ዛሬም መልስ አለተገኘም። ከመጥፋቱ ሰባት ወራት በፊት ከየመደርደርያው እየተለቀመ የተማገደው የደራሲው መጽሀፍ ፤ ከማስታወቂያ ሚኒስትር ስራው ተገልጎ እቤት እንዲቆይ መደረጉ ። አበዮቱን መንጋጋ ውስጥ እኮነው የከተክተው የሚለውን ቅሬታ ከኮኔሬል መንግስቱ መስማቱ የመሰወሩን ሚስጥር ግልጽ ያደርገዋል።

በዓሉ መስከረም 10/1931 ዓ/ም በኢ.ሊ.ባቡር ክፈለሀገር ክህንዳዊው አባቱ ና በወቀቱ ሀበታም ከነበሩ ቤተሰቦች ከተወለዱ እናቱ ወ/ሮ ያደኔ ቲባ በኢ.ሊ.ባቡር ጠቅላይ ግዛት ሱጴ ቦሩ በምትባል አነስተኛ የገጠር መንደር የተወለደ ሶሆን አባቱ ቤተሰባቸውን ወደ አዲስ አበባ ለማዛወር ሞክረው የእናቱ ቤተሰቦች ባለመስማማታቸው ከእናቱ ጋር ኢ.ሊ.ባቡር እንዲቀር ከአባቱም ጋር የጠበቀ ገንኙነት አንዳይኖረው ሆኗል። በኢ.ሊ.ባቡር ከአያቱ ጋር የጠበቀ ግንኙነት እንደነበረውና በጊዜው ስለነበሩት ምምህራ በተደጋጋሚ ከማውራት ሌላ ስለ ኢ.ሊ.ባቡር ህይወቱ ብዙም አያወራም ነበር። የአንደኛ ደረጃ ትምህርቱን እዚያው በትውልድ ሀገሩ ሱጴ ከአጠናቀቀ በኋላ ወደ አዲስ አበባ በመመጣት በልዕለት ዘነበወርቅ ትምህርት ቤት ትምህርቱን መከታተል ጀመረ በጊዜው በሚሰጠው ፈተና ክፍተኛ ውጤት በማግኘቱ በ1943 ዓ/ም ጀነራል ዊንጌት ትምህርት ቤት የመግባት ዕድል ለማግኘት ችሏል። በጀነራል ዊንጌት በጎበዝ ተማሪነቱ ፤ ተማሪዎችን ለአመጽ በማነሳሳት ችሎታው ሲታወቅ ስነጽሁፍን የሀይወት መርህ ለማድረግ የመጀመሪያውን ጥሪ የተቀበለበት ግዜ እንደሆነ ይነገራል። በእዲስ አበባ በነበረበት ግዜ አንደወላጅ የተንከባከቡትን የቅርብ ቤተሰብ ስም በመውሰድ በዓሉ ግርማ በሚለው መጠሪያ ይጠራ የጀመረው የኮሌጅ ተማሪ ሆኖ ነበር።

በዓሉ ግርማ በ1954 ዓ/ም ከአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ በፖለቲካ ሳይንስና በጆርናሊዝም የመጀመርያ ድግሪውን ሲያገኝ በትምህርት ላይ እያለ ለኢትዮጵያ ሄራልድ ጋዜጣ በሪፖርተርነት እንዲሁም በአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ በጊዜው ይታተም ለነበረው NEWS and VIEWS ጋዜጣ ዋና አዘጋጅ ሆኖ ሲያገለግል የንጉሱን ሥርዓት የሚነቅፉ ጽሁፎችን በማቅረቡ ከመንግስት የተሰወረባቸው ግዚያት ነበሩ። ትምህርቱን እንደጨረሰ የስኮላርሽብ እድል በማግኘቱ በፖለቲካ ሳይንስ ና ጆርናሊዝም የማስተርስ ዲግሪውን East Lansing Michigan ከሚገኘው በርክሊ ዩንቨርሲቲ አግኝቷል።

በስራ ዓለም

በ1955 የዛሬይቱ ኢትዮጵያ ጋዜጣ ዋና አዘጋጅ

በ1957 የመነነና የአዲስ ሪፖርት ምፅሄቶች ዋና አዘጋጅ

በ1960 የኢትዮጵያን ሄራልድ ጋዜጣ ዋና አዘጋጅ

ከ1962 – 1966 በጋዜጣው ህይወት ታሪክ ለመጀመርያና ለመጨረሻ ጊዜ ታማኝነት ባገኘው የአዲስ ዘመን ጋዜጣ ዋና አዘጋጅ

በ1969 የማስታወቂያ ሚኒስትር ቋሚ ተጠሪ ሆኖ ሲያገለገል በአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ ተጋባዝ መምህር በመሆን በ creative writing ሙያ በርክት ያሉ ባለሙያዎችን ለማፍራት ችሏል። በስራ ዓለም ተግባር ና ሰርቶ ማሰራት የሚችል ፤ በሙያው የተመሰገነ እንደነበረ አብረውት የሰሩት ይናገራሉ። ጋዜጦች ላይ በሚያቀርቡ ጽሁፎች የተናሳ የደሞዝ መቆረጥ ና ከስራ መባርር የመሰሉ ችግሮችም ደርሰውበታል።

ታዋቂው ጸሀፊ ስብሀት ገ/እግዛብሄር በዓሉ ገፀባህሬዎቹን ከእግዛብሄር ይረክብና ኑሮቸውን መጽሀፉ ውስጥ ያድርገዋል ይላል ፤ በርካታ የአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ ተማሪዎች በበአሉ ስንጽሁፍ ዙሪያ የመመረቂያ ጥናታዊ ጽሁፍ ሰርተዋል። በርካታ ምሁራኖች ዘመናዊ ጸሀፊነቱንና ለሀቅ ሟች መሆኑን አስምረውበታል።

በዓሉ ግርማ በህይወት ዘመኑ በ1962 ዓ/ም ከአድማስ ባሻገርን በ1966ዓ/ም የሀሊና ደውልን በ1972 ዓም የቀይ ኮከብ ጥሪን ና ደራሲውን በ1975ዓም ሀዲስንና ኦሮማይን እንዲሁም በየካቲት በሚለው የማስታወቂያ ሚኒስትር ወርሀዊ መጽሔት ላይ የፍጻሜ መጀመሪያ የሚል ልብወልድ መጣጥፍ አቅርቧል። የበዓሉ የስንጽሁፍ ስራዎች

1 የክርስቶስን የስብዕና ገጽታዎች በተወሰኑ መልኩ የሚያንጸባርቁ ፤ ዘላለማዊነት ያላቸው ገፀባህርያት በመጸሀፉ ውስጥ ይታያሉ ገፀባህራዎቹ ለሰው ልጆች አዛኝነት ርህራሄነትን የሚያሳዩ ናቸው።

2 እራስን መገምገም ፤ተግባር ማከናወን፤ ውጤታማ ሆኖ መገኘት ፤ወቅታዊ ማህበራዊ ና ፖለቲካዊ ችግሮችን ማንፀባረቅ የመጽሀፍቱ ተልኮች ናቸው።

3 ከወቅታዊ ሁኔታዎች ጋር የሚዛመዱ ፤ በእውነተኛ ታሪክ ላይ የተመሰረቱ ፤ ታሪካዊነት ፤ ደፍርት ያላቸው ገፀባህርያትን ያዘሉ ሲሆኑ አፃፃፉ ፍቅርን፤ ሴራን ፤ ወሲብን አስታኮ የመተረክ ዘዴ ይታይበታል።

4 አንባቢያን ከገፀ ባህርያቱ ጋር በፍቅር እንዲወድቁ ፤ ከዕለት ተዕለት ኑራችን ጋር የሚመሳሰል ትዝታን የመፍጠር ችሎታ ያላቸው ገጸ ባህርያት የታየሉ

5 በየጊዜው የነበሩ ግራ አዝማሚያዎችን ፤ ከውጪ የሚመጡ አሰተሳሰቦች ለኢትዮጵያ እንደ ማያስፈልጓት ፤ የግለሰብ ነፃነትን አስፈላጊነትን አጥብቆ ይከራከራል።

6 በጋዜጠኞች ፤በጸሀፊያን የሚደርሰውን ተጽዕኖን በማጋለጥ የፕሬስ ነፃነት አስፈላጊነትን አጉለቶ ያሳያል።

7 በሴት እህቶቻችን ላይ የሚደርሰውን በደል ፤ ማህበረሰቡ ለሴቶች ያለውን የተዛባ አዝማሚያ የሴቶች እኩልነትና የባህል ታህድሶ አስፈላጊነት አጥብቆ በመከራከር በሁሉም መጽሀፍቶች የዋና ገጸባህረተያቱ ታሪክ በማድረግ ችግሩ ጎልቶ እንዲወጣ ታለቅ ተዋጾ አበርክቷል በአድማስ በሻገር ሌሊት፤ በህሊና ደውል ሽታዮ፤በደራሲው ዕጌ፤ የቀይኮከብ ጥሬ ፍኖት እንዲሁም በአሮማይ ፍያሜታ ክብረ ንዕህናቸው በሀይል የተገፈፉ በደረሰባቸው በድል ምክንያት ህይወታቸው ከሀዲድ እንደወጣ በማሳይት ማህበረሰቡን ለማስተማር ችሏል።

8- በአብዮቱ ወቅት የታዩትን ኢሰባዊ ድርጊቶች በማመዝገብ በወቅቱ ለመሀበረሰቡ ያቀረቡ ፤ በታሪክነታቸው ፤ በትምህርትነታቸው ለማስቀምጥ የቻሉ ታሪካዊ ስራዎች ናቸው።

ከእድማስ ባሻገር

የመጀመሪያው የደራሲ በዓሉ ግርማ የህትማት ሥራ ሲሆን ስምንት ጊዜ ታተሞ ለመሸጥ ሲችል። እራሱን አንድ ቀን ለመግለጽ በሚዋትተው በዋናው ገፀባህሬ አበራ ወርቁ ፤ ከውስጡ ያለውን ብርሀን ለማየት እንዲችል አበራን በሚጎተጉተው ሀይለማሪያም እንዲሁም በዘራቸው በማንነታቸው የሚከሩት ይሁነ እንጂ የሚፈልጉትን ካዲሱ ትውልድ

በሚያውቁት ወንድሙ አቶ አባተ ገፀባህርያት ላይ ያነጣጠረውና በጊዜው የነበረው ወጣት ምሁር እራሱን ለትልቅ ሀላፊነት ያጨ ቢሆንም ከወላጆች ፤ ከመንግስት ትክክላት ላይ ተንጠልጥሎ ከመውሰድ በስተቀር መልሶ የተካው ምንም እንደሌለ ትውልዱ ያለበትን ችግር ጠነቅቆ የማያውቅ ችሎታውንና ህልሙን ያለፈተነ መሆኑን ። የወደፊቱን ባለቅኔ ፤ ደራሲ ፤ ሰዓሊ ፤ የጥበብ ጎህ ቀዳጅ ሊሆን የሚችል ትውልድ ሀላፊነቱን ሊወጣ ያልቻለበት ምክንያቶች ከምሁሩ ፤ ምሁሩን ካፈራው ማህበረሰብ ፤ ወይስ ምሁሩ አልፈው ከመጣው ተቋም በማለት በውቅቱ ሀገሪቱ ያፈራቻቸው ምሁራን አቅጣጫ ሊመረመር እንደሚገባው አጽንቶ ይክራከራል።

“ በጣት መጥቼ በዚህ ወንበር ላይ ስጎለት ራሴን የምመለከተው የበሰበሰ እንቁላል ላይ የተቀመጠች ዶሮ አድርጌ ነው የምቆጥረው ነገር ግን ግማቱ አይሰማኝም። ” በማለት የሚናገረው አባራ የደራሲ ባዓሉን መጽሀፍ ወና መልክት ቁልጭ አድርጎ ያሳያል።

የህሊና ደውል

የኢትዮጵያ ሰረዦት የሚሰራ እጅ ነው ። በባድ ሀሳብ ላይ የተመሰረተ መሻሻል ትርጉም አይኖረውም በማለት በኢ.ሊ.ባቡር መቱ አቅራቢያ የምትገኘውን የሱጴ በሮን ከተማ መልካ ምድር ፤ በ1966 ዓም የታየውን ድርቅ ፤ በማህበረሰቡ የዕለት ተዕለት ኑሮ ላይ ይታይ የነበረውን የከፋ ህይወት እየተረከ ህይወቱን ፤ ፍላጎቱን ና የዘመኑን ትውልድ ፍልስፍና በመተው በውቅቱ የዩንቨርስቲ ትምህርቱን አቋርጦ ትምህርት የህብረተሰቡ ጉዳይ ነው በህብረተሰቡ የሚካሄዱ ትምህርት ቤቶች ናቸው የሚያስፈልጉት በማለት ትምህርት ቤት ለመስራት ሀዋርያ ስለ ሆነው መምህር አዲስ የሚተርከው የህሊና ደውል በጊዜው ይታይ የነበረውን ፖለቲካዊ ውዝንብር በግልጽ በማጋለጥ ሀገሪቱን አስተሳሰሮ ያቆየው ገመድ እየመነመነ መሄዱን ይህን ገመድ እንደገና ለማጠናከር ከባዳን የፖለቲካ ፍልስፍና ፤ከጥቂት ሰዎች ጥቅምና ፍላጎት ፤ ከጎሳና ከሀይማኖት በላይ ከኢትዮጵያን ባህሪ ልምድ፤ ባህልና ኑሮ የመነጨ ተነጥሮ የወጣ የፖለቲካ ፍልስፍና አይዲዮሎጂ መመስረት አለበት ብሎ በአጽኖት የሚከራከር ሲሆን ሀገሪቱም ለውጥ እንደሚያስፈልጋት የለውጥ ህግ

ከተገደበ ወደ ኩሬነት ተለውጦ ጤናማ አይሆንም የሚለውን የባዓሉን ብዕር ዛሬ ዞር ብሎ ላጤነው የጸሀፊውን ብስልት መለካት ይችላል። ይህ መጽሀፍ ግለሰቦች በማህበረሰቡ ውስጥ የሚጫወቱት ሚና መልካም ነገር ለመስራት ምን ያህል አስተዋጾ እንዳለው መምህር አዲስና ፊታውራሪ ተካ የነበረውን ችግር ሁሉ ተቋቁመው ለሱጹ በሮን ህጻናት ትምህርት ቤት መስራታቸው ይቻላል የሚለውን የዘመኑን አባባል በዓሉ ቀደም ብሎ እንደገለጸው እንድናጤን ያደርገናል ። በዚህ መጽሀፍ አብዛኞቹ ገፀባህርያቱ/ የፍቅር ሰባኪዎች ሲሆኑ ደራሲው ሰዎች ከዓላማቸው ጋር በፍቅር ሲወድቁ ህይወት የተለየ ትርጉም እንደሚኖራት በሚቀጥለው ሁኔታ ገልጾታል።

“ ያለፍቅር ህይወት ትርጉም የላትም ህልውናዋ ባዶ ፤ የሚጮህ ናሳ ወይም የሚንሸሸል ፀናጽል ትሆናለች ያለፍቅር ብሔራዊ አንድነት ትርጉም የለውም ፍቅር እግዜር ነው። ፍቅር ከልባችን በሚመነጭበት ወቅት እያንዳንዳችን እግዜር እንሆናለን ፍቅር እግዛብሔር ነው። ”

የቀይ ኮከብ ጥሪ

የፊውዳሉ ስርዕት ቅሪት በሆኑት በፊታውራሪ ጉልላትና በባለቤታቸው ወሮ አምሳለ በኢህአፓ አባላት ልጆቻቸው በሂሩትና ተሰማ የጊዜው ሁኔታ ጭራሽ ባልጣመው ጋዜጠኛውና ቢሮክራቱ የወ/ሮ እምሳለ ወንድም ጌታቸው በፊታውራሪ ቤት ባደገውና የቀይ ኮከብ ጥሪ በተቀበለው ደርቤ ታሪክ ዙሪያ በጊዜው የነበረውን የማህበረሰቡን ምስቅልቅል አመለካከት ልዩነት በማውሳት የሚተርክው የቀይ ኮከብ ጥሪ የበዓሉ የድህረ አብዮት የበኩር ልጅ ሲሆን በቀይ ሽብር ዘመን የነበረውን ቀውጦ ህይወት ቁልጭ አድርጎ ያስቀመጠ ነው። ግዜው ምቀኝነት የግል ፍላጎትን በመድብ ትግሉ እያስታከኩ የሚያወናብዱበት እንደነበረ በጊዜው የውይይት ክብብ አባሎች ስራውንም ስልጣኑንም በመያዝ ሀገሪቱን ወደ ማትወጣበት ችግር እንደከተቱ የቀበሌ አብዮት ጥበቃዎች ፍርዱን በእጃቸው በመያዝ ኢድህ ፤ አናርኪስት በማለት ብዙ እናቶችን ፤ እህቶችን ደፍረው ፤ አይናቸው አወጥተው ፤ ጡታቸውን ቆርጠው፤ የህዝቡን ልጆች ካለርሀራሄ አስቃይተው የኢህፓን ጋዜጣ እያስታቀፉ በየመንገዱ እንደሚወረውሩ። በተለይ በመዲናዋሀአዲስ አበባ የሰላም እንቅልፍ የሚተኙ የታደሉባት ሀዘን የወረሳት ከተማ እንደነበረች ቀይ ሽብር የተፋፋመበት ሬሳ በየመንገዱ ዳር ወድቆ ሲታይ ልጆቻቸው የጠፋባቸው ቤተሰቦች ሬሳ በማገላበጥ ለጆቻቸውን ሲፈልጉ መሰተዎሉን ፤ ወታደሮች በቀሚ ተጠሪ በመባለው

ጂፓቸው በመሆን በአዲስ አበባን ህዝብ ላይ ፍርሀት ማንገሰቸውን ያተተ ታሪካዊ መጽሀፍ ነው።

በወቅቱ በሀገሪቱን በበቀሉት የተላያዩ የፖለቲካ ድርጅቶች መክንያት የተፈጠረው ሽኩቻ ተራ ግድያን በመፍጠር በሀገሪቱ ላይ የማየጠፋ እሳት መጫፍን የፖለቲካ ድርጅቶች የወጣቱን ጠንካራ መንፈስና ድርጅታዊ ዲሲፕሊን ለሀገር በማይጠቅም ርዮተዓለም ከማበከን በሀገር ላይ እንዲውል ቢያደርጉት ስንት መልካም ስራ ሊሰራ እንደሚችል እያተተ በጊዘው የነበረው ህይወት የደንቁርን ዓለም እንደነበር መጽሀፉ ያመላክታል።

ሀዲስ

በህሊና ደውል የኢትዮጵያ ስሬት የሚሰራ እጅ ነው በማለት የተግባር ህይወቱን ያሳየው ሀዲስን በዓሉ ግርማ በጣም በሚጥም ያጸጸፍ ስልትና ለአንባቢ በሚቀልና አቀራረብ ተንታኝ በሆነ መልኩ እዲስ በሚለው መፅሀፉ ህይወቱን የብዙሀን ወኪል አድርጎ እንዲታይ አድርጎታል ። ሀዲስ ስራ ለመፈለግ በሚያደርገው ጥረት፤ ምልካም ነገር ለመስራት ሲፍጨረጨር ከቢሮክራሲ ጋር የሚያደርገው እሰጣ ገባ ፤ግልፅ፤ የዋህና ደፋርነቱ የአንባቢያንን አይን የሚስብና በዓይነ ህሊናችን ብዙ ሀዲሶችን እንድንቃኝ ያደርገናል።የትምህርት ዓላማ መሆን ያለበት ትምህርትን ማዳረስ ሳይሆን ሀገሪቱን ሊመሩ የሚችሉ ጥቂት ጥራት ያላቸው ምሁራንን ማፍራት ነው ። ህሊና ህይማኖት የሚለት ዝባዝንኬዎች ለእድገት ጠንቅ ናቸው ።ማህበራዊ ሀበት ክፍፍል ሶሻሊስታዊ አስተያየት ነው በማለት በድርጊቱም ሆነ ባስተሳሰቡ ከሀዲስ የተላየው ታፈስና ሀዲስ የሚያደርጉት የወቅቱ የሀሳብ ልዩነት በውቅቱ ብቅብቅ ያለው ካፒታላዊ ስረአት አቀንቀኝ ክፍል የነበረውን የተሳሳተና ከሀገሪቱ ሁኔታ ጋር የማይሄድ አስተሳሰብ ቀልጥ አድረጎ የሚሳይ አቀራረብ ነው።

ደራሲው

የደራሲያንና የተደራሲያንን ሙግት በሰፊው የሚታይበት ሲሆን ደራሲው እውነተኛ ደራሲ ለመሆን ያለውን ጥብቅ ፍላጎት

“ ከምፈጥረው ገፀ ባህርያት አጥብቄ የምጠብቀው ማህበራዊ ድፍረት፤ ትህትና ፤ ፍቅር ፤ ሀቀኝነት፤ ቀጥተኛ መሰዋትነት በእኔ ባህሬ ውስጥ የት አለ ?”

“ መጻፍ አልቻልኩም ሀቁ ይህ አይደለም ሀቁን ክእራሴ እደብቀዋለው ፤ መጻፍ አልቻልኩም ጊዜዬን በከንቱ ነው የማጠፈው የምለው ነገር የለኝም ቢናረኝም ምን እንደሆነ አላውቅም ባውቅም በቃላት ልገልጸው አልቻልኩም ቃላት መግለፅ ያለባቸውን አይገልፁም ያሾፋሉ። ” እያለ ክእራሱ ጋር የከፈተው ጦርነት ዘመኑ ምን ያህል የፍርሀት ዘመን እንደነበር የሚያሳይ ሲሆን በወቅቱ በሀገሪቱ ወስጥ የነበረውን ፖለቲካዊ ቅራኔ

“ ሱሪ ባንገት አውልቅ ምርት! ምርት! አረነንዴ ዘመቻ ውይይት ክብብ፤ ውግዘት ፤እርግማን፤ መኮነን፤መጠቆም ፤ ማጋለጥ ፤ መዋጮ ለእናት ሀገር ጥሪ ፤ ለመልሶ ማቋቋም ” በሚመስል አገላለጽ የገለጸው ሲሆን የተረት ስፈርን ነዋሪዎች የዕለት ተዕለት ኑሮ በከተማ ቤት አዋጅ ምክንያት የተፈጠረውን ችግር በመዘርዘር በሀገሪቱ የሰፈነውን ማህበራዊ ውድቀት ያወጋበት መፅሀፍ ነው።

ደራሲው

- 1 -በጋህዱ ዓለመና በተስፋ ዓለም መካከል ያለውን ልዩነት አጉልቶ የሚያሳይ
- 2-ሰፊ ያስተሳሰብ ለዩነት በማህበረሰቡ ውስጥ እንዳለና መንኛውም ለውጥ ከዚህ አስታላሳሰብ መመንጨት እንዳለበት የሚጠቁም
- 3-የሀገሪቱን የኑሮንና የኢኮኖሚ ውድቀት የማህበረሰቡን የዕለት ተዕለት ህይወት በመኖር እንድናየው ያደረገበት
- 4-በሀገሪቱ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚ አቅጣጫ ላይ የማረምና የማስተማር አቀራረብ የሚታይበት
- 5-በጊዜው የነበረው ስርዕት ክእራሱ አስተሳሰብ ጋር እንደሚጋጭ ያጋለጠበት
- 7 የመናገር ፤ የመጻፍ ፤ የማንበብ ነፃነት ከግል ነፃነት እንዴት እንደሚነፃፀር ያስተማረበትና በወቅቱ ጸሀፊያን ያለባቸውን ችግሮች በሰፊው የሚያትትበት ነው።

ኦሮማይ

ንግግር ፤ ንግግር ብዙ ንግግር ትንሽ ስራ ግምገማ ፤ ግምገማ ብዙ ግምገማ ትንሽ ውጤት ፤ መፈክር ፤መፈክር

ነጋ ጠባ ዘመቻ እድገት በህብረት ብሎ ዘመቻ ፤ ለጦርነት ዘመቻ ፤ የኢኮኖሚ ግንባታ ዘመቻ ፤ ማህይምነት ለማጥፋት ዘመቻ ፤ የቁጥጥር ዘመቻ ፤ አሁን ደግሞ የኤርትራን ችግር ለመፍታት ዘመቻ

ነጋ ጠባ ስብሰባ ፤ ጠዋት ስብሰባ ፤ ማታ ስብሰባ ፤ የማያቋርጥ የስብሰባ ህይወት

የኢትዮጵያ ችግር ሁሉ ባአዋጅና በዘመቻ እንደ በጋ ጉም በኖ የሚጠፋ ይምስላቸዋል መሰረታዊ ችግራችን የአይምሮ ድህነት መሆኑን ያዋጅ ፤ የማጠናቀሪያ አዋጅ ጋጋታ ፤ ዘመቻ ብሎ ጭጭታ ትርምስ መተራመስ ተተራመሶ መሞት በማለት በጊዜው በጥናትና በዝግጅት ላይ ያልተመሰረተው የሀገሪቱ ሀብት በተገበረበት በቀይ ኮከብ ዘመቻ የማስታወቂያ ሚኒስትሩ ተወካይ ፀጋዬ ሀይለማሪያም ታሪክ ላይ ያነጣጠረውና የታሪኩ ተራኪ እራሱ ደራሲው መሆኑን በየምዕራፉ እያስተዋወቀ በደራሲው በእውን የታየው ፤ የተደረሰውና የተተረከው ኦሮሚያ በኢትዮጵያ ታሪክ ታሪካዊና ህይወትን መሳይ ድንቅ ነገር የተሰዋበት ድንቅ መፅሀፍ ነው። በዚህ መፅሀፍ በጊዜው የነበረውን የኤርትራን ችግር ፤ ሴቶችን በመድፈር፤ ካለመንም ፍርድ የሞት ቅጣት በመፈፀም ፤ ወጣቱን በማስበርገግ የብህራዊ ጦር ፤ የ15ኛ ብርጌድ ፤ ህብረት ዕዝ ፤ ከደርግ ምርመራ አፋኝ ንድ ፤ የህዝብ ድርጅት ጊዚያዊ ጽህፈት ቤት የመሳሰሉ ቡድኖች ለችግሩ መባባስ ምክንያት እንደሆኑ በግልፅ ያስቀመጠ ሲሆን

ውታደሩ ከአመራሩ በተለየ መልኩ ሀገሩን የሚወድ ለሀገሩም የተሰዋ ቢሆንም ጦርነቱ ፖለቲካዊ መፍትሄ ያልተፈለገበትና አዝማችቹም ከሀገራቸው ይልቅ እራሳቸውን የሚወዱ ችሎታውና ብቃት የሌላቸው ለጦርነቱም የነበራቸው አመለካከት በጣም የቀለለ የኤርትራም ህዝብ በባለስልጣኖች በደረሰበት ስቃይ ከሻቢያ ጋር ለማበር መገደዱን ሀገሪቱም የማትችለው ጦርነት ላይ መዘፈቋን አስቀምጧል።

የወቅቱን ባለስልጣኖች በገፀባህሬ መልክ በመሳል እውነተኛ ማንነታቸውን ፤ ልግል ጥቀማቸው የሚያደርጉትን መሯሯጥ ፤ ለስልጣን ያላቸውን ጥም ለጦርነት ሳይሆን ባአስመራ ሴቶች ላይ ለመዝመት የመጡ ዝሙተኞች እንደነበሩ በድፍረት ፅፎታል።

የፍጻሜ መጅምሪያ

በበዓሉ ግርማ በግዜው በማስታወቂያ ሚንስትር ይታተም በነበርው የካቲት ምዕራፍ ላይ ብቸኛ የታተም አንስተኛ መጻጻፍ ሲሆን የታሪኩ ገፀባህሬ ህሊና

የሚባል ሰው ሲሆን ህሊና ጠጪና ስለ ዕውነት ና ሀቀ ኝነት ለመጻፍ ከእራሱ ጋር በሚያደርገው ትግል ስለነበረው ተስፋና ስለነበረበት ፍርሀትና በጊዜው ስለ መሰወሩ በኋላም ተመልሰው የሚያደርጉትን ጭውወት የሚተርክ ሲሆን መዕሀፉ በዓሉ ግርማ ከህሊናው ጋር ተመልሶ እንደተገናኘና ከህሊናው ጋር በመታረቁ መሰወሩንና የሚደርስበትን ለመቀበል መዘጋጀቱን የነገረን ዘዴ ሊሆን እንደሚችል ጽሁፉን ያነበቡ ሁሉ ይገምታሉ።

በአድማስ ባሻገር

ጊዜው አላለፈም ይህይወትን ጥሪን ካወቅ ዘንድ ላአንድ ቀን እንኳን እራስህን ግልጽ

በህልና ደውል

ስለችግርና ስለ ብቸኝነት ለመዝፍን ፍላጎት የለኝም መጻፍ የምፈልገው ስለ ዓለም ውበትና ስለሰው ተፈጥሮ መሰረታዊ ጥሩነት እንዲሁም ሰው በራሱ የራሱን ደህንነት እንዳያገኝ ስለሚያደናቅፉት አካባቢዎች ነው።

በቀይ ኮከብ ጥሪ

ያለ ድርስት ሌላ ህይወት የለኝም ምኞቴ በድርሰት ለሰው ልጅ ደስታን ለማስገኘት ነበር ግን ለሰው ልጅ ደስታን ለመስጠት አልቻልኩም ለራሴም ደስታ አላገኘሁም ስለዚህ የመኖር ትርጉሙ አልታየኝም ባዶነት ይሰማኛል ባዶነትን ፍጹም የሚያደርገው ደግሞ ሞት ነው ፍጹም መሆን አለበኝ

በሀዲስ

እኔ የምወደው በሰው ልብ ተሰፋ ፍቅርና ቆራጥነት የሚያጠናቅር ውበት ያለው ቅኔ ነው።

በደራሲው

እኔ የምጽፈው ስለ ልብ ሙሉነት ስለ ድፍረት ነው

ድፍረት ለሌለው ብዕር ወረቀት ባታበላሹ ይሻላል
የሰው አካለና ነፈስ አንድ ስለሆነ የሚጸድቀውም የሚኮነነውም በራሱ ልብ ውስጥ
ነው።

በአሮማይ

የሚሞትበትን የሚያውቅ ማን አለ? በነፃነት ኖሮ በነፃነት ሞሞት የሻላል።

ብዕሩ ዕውነትን ለመግለፅ በትግል ላይ እንደነበረች ፤ ስሜቱ ሰው ከማንም በላይ
ክቡር መሆኑን እንደገለጸች ፤ ምኞቱ በብዕሩ ለወገኖቹ ደስታን መቸር መሆኑን
፤ የድርሰት ፍቅር የልክፍት ያህል ክድርሰት እንደተቃራኝ መኖሩን ደፋርና
አዋቂ ታላቅ የስንዕታ ሰው እንደነበረ በፁሁፎቹ ከእውነትና ክድርሰት ሊለየው
የሚችል ሞት ብቻ እንደነበር ይህንንም ለመቀበል ዝግጁ መሆኑን ብብዕር
ውጤቶቹ ቁልጭ አድርጎ ያሳየን ታዋቂው ደራሲ ዛሬ በህይወት ቢኖር ብዙ
ስራዎችን ሊያካፍለን ይችል የነበረ ሲሆን

የበርካታ ሰማዕታት አሟሟት ሚስጥር ሲገለጽ

የንጉሱ አፅም ከኮ/መንግስቱ ሐ/ማርያም ቢሮ ስር ተቆፍሮ ሲወጣ

የ60ዎቹ የንጉሱ ባለስልጣኖች አፅም ከአዲስ አበባ ከርቸሌ በፍለጋ ሲለቀም

የእነ አቡነ ቴዎፋለዎስ አፅም ክልዑል አስራተ ካሳ መኖሪያ ግቢ ውስጥ በቁፋሮ
ሲገኝ

በዓሉ ግርማ የት ገባ

በመጭረሻ ለበርካታ ደራሲ በዓሉ ግርማን ለበርካታ ዓመታት መለስ ያላገኙትን
ቤተሰቦቹን በተለይም ባሌቤቱንና ልጆቹን ለአንድ ደቂቃ በህሊና ጸሎት
እንድናስባቸው እንጠይቃለን